

Sprawozdanie z V Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Pomoc – wsparcie społeczne – poradnictwo. Między teorią a praktyką wspierania jednostki w życiu osobistym, edukacji i pracy”, 25.03.2021 r.

Dnia 25 marca 2021 roku, na Wydziale Studiów Edukacyjnych, miała miejsce konferencja zorganizowana przez Zakład Poradnictwa Społecznego Wydziału Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, zatytułowana: „Pomoc – wsparcie społeczne – poradnictwo. Między teorią a praktyką wspierania jednostki w życiu osobistym, edukacji i pracy”.

Spotkanie rozpoczęła Pani Prodzikan WSE prof. dr hab. Magdalena Piorunek, witając przybyłych gości, po czym przekazała głos Prorektorowi UAM prof. dr hab. Zbyszko Melosikowi, który oficjalnie otworzył konferencję, w swoim wystąpieniu podkreślając potrzebę pozostawania w obecnej sytuacji w kontakcie, nawet jeżeli jest to kontakt zapośredniczony przez urządzenia elektroniczne.

Następnie głos zabrała Pani Dziekan WSE prof. dr hab. Agnieszka Cybal-Michalska, która, witając przybyłych gości, wskazała na osiągnięcia WSE w ostatnim roku akademickim, w szczególności akcentując otrzymanie przez Wydział w Ogólnopolskim Konkursie Programu Akredytacji Kierunków Studiów „Studia z Przyszłością”, organizowanym przez Fundację Rozwoju Edukacji i Szkolnictwa Wyższego oraz Agencję PRC, certyfikatu programu „Studia z Przyszłością”, jak również certyfikatu nadzwyczajnego „Lider Jakości Kształcenia”. Pani Dziekan podkreśliła ponadto istotność podejmowanego dyskursu wokół poradnictwa oraz działań pomocowych, a także możliwość wzbogacania go o nowe punkty widzenia, poprzez podejmowanie inicjatyw, takich jak odbywająca się konferencja.

W tym miejscu Pani prof. Magdalena Piorunek dokonała wprowadzenia teoretycznego w problematykę konferencji, zwracając uwagę na proces zmiany, któremu ulegają wszystkie aspekty życia. Poprzez mnogość wyzwań oraz przeszkody mentalne, polityczne czy społeczno-gospodarcze standardowe, wypracowane rozwiązania nie są adekwatne i zawodzą. Tym samym pojawia się potrzeba zewnętrznego, profesjonalnego wsparcia, skoncentrowanego wokół tłumaczenia współczesnego świata osobom pozostającym w alienacji, nieopierającym się na tradycyjnie rozumianych grupach. Prof. M. Piorunek podkreśliła również aspekt komercjalizacji oraz merkantylizacji pomocy, a także brak tejże w warstwie systemowej. Uzupełnieniem wprowadzenia w tematykę było przypomnienie historii cyklu spotkań.

Jako moderator pierwszej sekcji konferencji, wraz z dr Joanną Kozielską, Pani Profesor zaprosiła do wygłoszenia wykładu Pana prof. dr hab. Andrzeja Radziejwicz-Winnickiego, który poruszył wątek

„Przedporozumienia” jako kategorii teoretycznej, w zakresie scalania wielu subdyscyplin, zajmujących się wsparciem i rehabilitacją publiczną. Zarysował obszernie ramy teoretyczne omawianego zagadnienia, odwołując się do koncepcji sieci społecznych Barnes’a z 1954 roku, podkreślając jej niezależność od norm kulturowych oraz utratę klasycznych wartości. Podjęty został również wątek uniwersytetów jako swoistych bastionów merytokracji we współczesnym świecie społeczno-kulturowym.

Kolejną prelegentką była Pani prof. dr hab. Agata Cudowska z Uniwersytetu w Białymstoku, która wygłosiła referat pt. „Zasoby w osiągnięciu dobrostanu i wsparciu społecznym”. Wprowadzając w problematykę pomocy i wsparcia, Autorka podjęła dywagacje na temat rozumienia pojęcia dobrostanu, a w kontekście jakości życia przywołała teorie: ekologiczną oraz kontekstową. Kolejnym poruszoną wątkiem było poczucie satysfakcji życiowej, związane z takimi czynnikami jak: osiągnięcia, charakter człowieka czy zasoby indywidualne, które łączą się z zasobami w ujęciu pedagogicznym (środowiska przyrodniczego, społecznego czy kulturowego).

Pani prof. DSW dr hab. Elżbieta Siarkiewicz z Dolnośląskiej Szkoły Wyższej we Wrocławiu odniosła się z kolei w swoim wystąpieniu do tematu człowieka w poradniczych procesach. Opisując zagadnienie, wykorzystwała metaforę sieci jako złożonej rozbudowanej przestrzeni, nieustannie ulegającej zmianom, o wysokiej dynamice relacji, w której znajduje się człowiek w poradniczych procesach. Źródła fenomenu oporu jednostki przed skorzystaniem z pomocy zostały podzielone na wewnętrzne i zewnętrzne. Pani Profesor zaakcentowała, iż odnoszą się one m.in. do problemu nadmiernej instytucjonalizacji, złych doświadczeń, lęków przed konfrontacją czy poczuciem winy i wstydu.

Kolejny prelegent, Pan prof. dr hab. Ryszard Gerlach z Uniwersytetu im. Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, zaprezentował temat wsparcia jednostek uwikłanych w przeobrażenia pracy. W swym wywodzie podkreślił zmienność współczesnego świata, w którym jednostki nie są w stanie nadążyć za zmianami, zwłaszcza w obrębie szeroko pojętej sfery zawodowej. Pojawia się również dysonans pomiędzy czasem pracy a czasem wolnym. Cyfrowa transformacja, automatyzacja i digitalizacja pracy stanowią znaczącą przeszkodę dla, ukształtowanych w innym systemie socjo-kulturowym, jednostek. Znika etat kosztem pracy na żądanie, a głównym pracodawcą staje się społeczeństwo obywatelskie. Postulowane zmiany obejmują szkolnictwo, kształtowanie umiejętności życiowych bardziej aniżeli technicznych oraz wsparcie w sferach (wymiarach): emocjonalnej, instrumentalnej, rzeczowej współpracy.

Pani prof. dr hab. Ewa Solarczyk-Ambrozik z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu wygłosiła natomiast referat pt. „Zmiany paradygmatyczne w poradnictwie zawodowym”. Prelegentka zwróciła uwagę na przemiany współczesnego rynku pracy wymagające tzw. postmodernistycznego doradztwa zawodowego, gdzie klient staje się aktorem, autorem lub też autonomicznie działającym podmiotem. Przywołane i omówione zostały również zmiany w obszarze pracy, takie jak ekspansja nowych technologii, rewolucja w gospodarce, co powoduje, iż wzrasta tym samym zapotrzebowanie na doradztwo, pojawia się potrzeba zmiany poradnictwa w odniesieniu do zmian otaczającego świata. Zgodnie z opinią podsumowującą wywód: koncepcje, orientacje w nowym paradygmacie odzwierciedlają i odpowiadają na wyzwania współczesności.

Ostatnim prelegentem w pierwszej sekcji był prof. dr hab. Ryszard Bera z Uniwersytetu im. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, który zaprezentował tematykę rekonwersji kadr w wojsku, a zatem system wsparcia żołnierzy odchodzących do rezerwy. Przystosowanie pracowników do nowych warunków i wprowadzenie działań osłonowych dla żołnierzy są niezwykle istotnymi zagadnieniami, ponieważ dotyczą one od czterech do pięciu tysięcy żołnierzy, którzy co roku opuszczają szeregi armii. Proponowane jest zatem szersze wsparcie indywidualne, zarówno dla żołnierza, jak i jego rodziny, dla których specyfika pracy w wojsku bywa balastem. Utrudnione jest bowiem przekwalifikowanie się przy wąskiej specjalizacji, nie kładzie się również nacisku na umiejętność autoprezen-

tacji. Postulatem kończącym wystąpienie było zaakcentowanie konieczności modyfikacji systemu pomocy, przygotowanie go pod kątem potrzeb rynku pracy.

Tym referatem zakończyła się pierwsza sesja plenarna, po której Pani Profesor M. Piorunek zaprosiła na 30-minutową przerwę.

Drugą sesję plenarną otworzyło wystąpienie Pani prof. dr hab. Bożeny Matyjas z Uniwersytetu im. Jana Kochanowskiego w Kielcach, zatytułowane „Rodzina jako środowisko wspierające integralny rozwój dziecka”. Została w nim poruszona tematyka procesu wychowania, który warunkowany jest oddziaływaniami różnorodnych środowisk (wywód skupił się zwłaszcza na oddziaływaniu rodzinnym). Ponadto zostały podjęte kwestie oddziaływania zamierzonego i niezamierzonego na jednostkę. Prelegentka zwróciła uwagę na istotność harmonijnego, integralnego rozwoju jednostki, w czym pomóc ma m.in. zaspokajanie potrzeb materialnych, zdrowotnych, psychicznych, intelektualnych czy społeczno-kulturowych.

Następna prelegentka, Pani prof. dr hab. Barbara Kromolicka z Uniwersytetu Szczecińskiego, poruszyła wątek Centrów Usług Społecznych, których ideą istnienia jest odpowiedź na potrzeby i wyzwania cywilizacyjne, realizowanie zadań polityki społecznej, tworzenie nowych możliwości rozwoju oraz jego wspieranie, a także zapewnienie powszechnej, kompleksowej pomocy. Centra te powinny realizować zadania w wymiarze instytucjonalnym, więziotwórczym oraz podmiotowym. Podkreślone zostały także takie aspekty w procesie zmiany społecznej, jak uświadamianie nowych potrzeb, w wymiarze indywidualnym oraz zbiorowym, reorganizacja modelu *welfare state* do polityki inwestycji społecznej, czy przekształcenie postindustrialne społeczeństwa, a zatem w kierunku charakteru usługowego.

Pani prof. UWM Joanna Ostrouch-Kamińska z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie zaprezentowała wystąpienie pt. „Budowanie społecznej świadomości godzenia wielu ról – trzy wymiary wsparcia współczesnej rodziny”. Zmiany rodzinne zostały omówione w kontekście społeczno-kulturowym oraz definicyjnym. Konsekwencjami zmiany funkcjonowania współczesnej rodziny są m.in. dyskryminacja, wykluczenie, problemy z poczuciem własnej wartości, konflikt ról społecznych, prowadzący do poczucia niedopasowania. Współczesna rodzina wydaje się być zniewolona mitem „normalności”, potrzebuje ona zatem wsparcia emocjonalnego, wartościującego, instrumentalnego, informacyjnego w wymiarach instytucjonalnym oraz indywidualnym. Prelegentka zwróciła również uwagę na rolę edukacji, zwłaszcza krytycznej, na zmianę świadomości społecznej.

Kolejna prelegentka, Pani prof. dr hab. Ewa Syrek z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, wygłosiła referat pt. „W trosce o dobrostan psychospołeczny uczniów – edukacja, wsparcie społeczne, pomoc”. Wystąpienie rozpoczęły rozważania definicyjne, przywołana została m.in. koncepcja poczucia koherencji A. Antonovsky'ego oraz definicja K. Dąbrowskiego. Wymienione zostały również zagrożenia dobrostanu psychicznego dzieci i młodzieży, takie jak kryzysy rozwojowe, brak zaspokojenia potrzeb, przemoc. Przywołane statystyki dotyczące dobrostanu psychicznego uczniów są alarmujące i wskazują na potrzebę tworzenia oraz rozszerzania oferty pomocy i wsparcia społecznego, m.in. poprzez edukację do zdrowia psychicznego. Propozycja tworzenia systemowych rozwiązań, centralnego monitorowania zdrowia psychicznego, wspierania edukacji zdrowotnej jako przedmiotu nauczania w systemie kształcenia czy kreowania warunków środowiskowych, sprzyjających dobrostanowi psychicznemu, zakończyły wystąpienie.

Pani prof. dr hab. Joanna Madalińska-Michalak z Uniwersytetu Warszawskiego zaproponowała rozważania na temat „Dyrektor i nauczyciele – siła wspólnych wartości”. Prelegentka zwracała uwagę na brak rozwiązań systemowych, na które jest zapotrzebowanie. Istotnym aspektem funkcjonowania placówek edukacyjnych jest bowiem współpraca na linii nauczyciele – dyrektor, a dobrostan ww. powinien znajdować się w centrum zainteresowań. Czynnikiem integrującymi są m.in. możliwość wymiany

poglądów, wspólny język, wspólny interes zawodowy oraz wywodzenie się dyrektorów z grupy nauczycielskiej. W obecnych czasach kryzysu istnieje potrzeba posiadania lokalnego lidera, w którą to rolę może wpisywać się dyrektor szkoły. Trudnościami w harmonijnej współpracy są jednak: brak zdefiniowanych wartości i celów zespołu, brak edukacji w kierunku pełnienia roli przywódczych, zaniedbywanie wspólnoty, które może prowadzić do jej degradacji, czy też brak znajomości kadry pedagogicznej oraz bezpośredniej z nią współpracy, zwłaszcza u nauczycieli zatrudnionych w obecnym czasie pandemii.

Ostatnie wystąpienie, zatytułowane „Studenci wobec korzystania z profesjonalnej pomocy”, zostało wygłoszone przez Panią prof. UMCS Katarzynę Klimkowską z Uniwersytetu im. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Przedstawione zostały w nim wyniki badań, przeprowadzonych przez Autorkę, które miały na celu diagnozę kondycji psychicznej studentów UMCS, poznanie nastawienia badanych, ich potrzeb oraz oczekiwań wobec korzystania z profesjonalnej pomocy. Przywołane dane wskazują na trudność studentów w otwarciu się na profesjonalną pomoc, jednocześnie badani zauważają potencjalne korzyści, wynikające z takiej pomocy. Pojawia się obawa poczucia braku własnej skuteczności w rozwiązywaniu problemów. Wśród najistotniejszych sytuacji, wymagających profesjonalnych konsultacji, wymieniane są te związane z radzeniem sobie ze stresem, kwestie wyboru ścieżki zawodowej oraz kwestie uczuciowe. Badani byli najbardziej zainteresowani kontaktami z psychologiem, doradcą zawodowym oraz ofertą warsztatów umiejętności.

Tym wystąpieniem zakończyła się druga sesja plenarna, po której Pani Profesor M. Piorunek zaprosiła do obrad w czterech sekcjach: Rodzina wspierająca i wsparcia potrzebująca, Wsparcie jednostki w biegu życia zawodowego, Wspieranie ucznia i nauczyciela w procesie edukacji oraz Formy i metody wspierania jednostki w biegu życia.

Po zakończeniu obrad w sekcjach ich moderatorzy dokonali podsumowania prac podczas sesji plenarnej.

Podsumowanie pierwszej części pierwszej sekcji zaprezentowała Pani dr Bożena Kanclerz, która, dziękując za dyskusję, podkreśliła wpisanie się wystąpienie w tematykę rodziny. Pani prof. dr hab. Ewa Włodarczyk, podsumowując drugą część pierwszej sekcji zaznaczyła, że, w świetle wystąpień, można postawić tezę o większej potrzebie wsparcia rodziny aniżeli jej wspierającym charakterze. Tematykę rozważań na temat wsparcia jednostki w życiu zawodowym, która była motywem przewodnim drugiej sekcji, przedstawiły Panie prof. dr hab. Danuta Wosik-Kawala (część pierwsza obrad) oraz dr Violetta Drabik-Podgórna (część druga). Sekcja trzecia, skupiająca się na procesie wspierania ucznia i nauczyciela w procesie edukacji, została podsumowana przez Panią prof. dr hab. Sylwię Jaskulską, która zaakcentowała potrzebę rozbudowywania wiedzy o uczniu, zwróciła uwagę na problemy związane z edukacją zdalną oraz poddała pod dyskusję sposób przekładania prowadzonych badań na praktyczne wsparcie. Drugą część owej sekcji podsumowała Pani dr Magdalena Barańska. Obrady dotyczące form i metod wspierania jednostki w biegu życia podsumowały Pani dr Michalina Kasprzak (część pierwsza) oraz mgr Żaneta Garbacik (część druga).

Tym samym został otwarty panel dyskusyjny, podczas którego Pan prof. dr hab. Stefan Kwiatkowski podziękował za zorganizowanie konferencji, a także zaakcentował problem braku zaufania, które odracza w czasie uzyskanie wsparcia oraz kwestię skuteczności wsparcia, która zależy m.in. od rozległości sieci pomocowej. Poruszona została również problematyka wsparcia w dobie Internetu oraz tzw. *social mediów*, a także znaczenia kapitału społecznego i moralnego. Tym głosem zakończył się panel dyskusyjny.

Zamykając konferencję, Pani Prodziekan prof. Magdalena Piorunek podziękowała za wsparcie członkom Zakładu, a wszystkim gościom za długi i satysfakcjonujący dzień.

Maciej Zychowicz